

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1626

De Animi præstantia. Capvt Primvm.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68724](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68724)

DE ADMINICVLIS
E LO Q V E N T I A E,
INGENIO, DOCTRI-
NA, ET IMITA-
TIONE.

LIBER TERTIVS.

De Animi præstantia.

CAPVT PRIMVM.

Hætenus à nobis maximo-
rum Oratorum lineamentis,
& coloribus conformata est
præstantissimæ cuiusdam E-
loquentiæ species, cuius fa-
cibus inardescere generosæ
mentes possint: nunc de ad-
miniculis, quibus comparari
solet paulò pictius, & hilarius, ut his aspersa
condimentis doctrinæ severitas mulceatur,
non sine tamen honestæ utilitatis compendio,
hoc qui sequitur libello differemus.

Tota igitur spes capeßenda: eloquentiæ,
partim est in soli bonitate, partim in eius cul-
tura constituta. Ager, siue hortus noster, ani-
mus est, cultura eruditio, coloni præceptores,
fiores scientiæ, & virtutis lumina, fructus
immortalitatis: Hæc ego dum dico, nihil bre-
uius; dum cogito, nihil patet latius. Ac pri-
mum, nemo non videt, quanta sit huius soli,
animi (inquam) supra omnes omnium hor-
torum fundos dignitas, quantus splendor,
quanta maiestas! Dux est, & Imperator vitæ
mortalium, rector humani generis, princeps fa-
cultatum, agit, habetque omnia, ipse nec agi-
tur, nec habetur, luce clarior, tempore rapidi-

or, syderibus velocior, non hic Empedoclis
sanguinem, non Zenonis ignem, nõ Aristoxeni
intentionem, non Pythagoræ numeros, non
coeli particulam agnosco: aliquid est profecto,
aliquid est sanguine viuidius, igne purius, in-
tentione contentius, modulis numerosius, cœ-
lo deniq; ipso maius, & augustius. Et quid a-
liud est, quã vitæ spiraculum? quã *Divina anima?*
(ut ait D. Greg. Nazianzenus) quam spe-
cies omnipotentis, vili luto impressa? ut facies
solis in nube, radius in crystallo, hyacinthus in
cera.

Obuersatur mihi de hac animi dignitate cogi-
tanti Cosræ potentissimi Persarum regis Cod. p. 31.
machina crystallina; in qua, ut est apud Cœ-
drenum, mirum dictu cœli immensitas, solis
cursus, lunæ labor, & æternæ micantium syde-
rum conuersiones cernebantur, aderant quo-
que machinæ, & quibus vis aquarum exiliret,
quæ modo subirent in imbes, modò riges-
cerent in grandines, modò tumescerent in flu-
ctus, modò præcipitarentur in torrentes;
tum verò aer modò serenus, blanda velut Ete-
starum amœnitate ridebat, modò nubibus ob-
ducebatur, furebat procellis, micabat fulguribus,
minaci fulminum terrore confundeba-

batur, ipse, quasi Deus aliquis in medio collocatus, ad nutum compositus cursus, recursusque stellarum contemplabatur, plucebat, nungebat, tonabat, fulminabat, permiscebat omnia. Simili profecto ratione animus in capite, tanquam in arce posuit sedet, & dominatur: nunc (vt ait Plato) cupiditatum gynecaea dispensat, nunc acrimonia andronem regit, nunc desideria, voluti volutantes prodomos emittit, nunc furiales irarum exercitus & castris educit, nunc serena luce circumseptus summius renidet, nunc variis affectuum turbibus totus circumstrepit. Atque cum talis, & tantus ipse sit, duas habet facultates omnium prestantissimas, quibus, veluti manibus rerum apprehendit species: intellectum dico, & voluntatem: hac enim in amorem fertur, & odium illo vera discernit a falsis, inuestigat, capit, cognoscit, & si acutior fuerit, atque soletior, hoc vocatur ingenium, cuius, Deus bone, quanta est velocitas, quam celeres motus, & plane ignei! Vis diuinctissimas terrarum partes peragrare: iam peragravit, praecipis Oceanum tranare: iam tranauit: iubes in caelum euolare? iam euolauit: cupis detinere? non potes: quos enim obices oppones? pone terrae molem, penetrabit; pone claustra adamantina, perumpet, pone caelum, perfringet, ad extremam vique naturam peruadet, & si quid extra est, scrutabitur.

De varietate ingeniorum, & excellentia in mechanis.

CAPVT II.

Ed vt agrorum, ita & ingeniorum magna est varietas, alia enim aurea, alia argentea, alia ferrea, alia etiam plumbea videntur: ex quo antiquorum nonnulli, diuinctas animorum species esse voluerunt, quos adeo functione diuersos cernerent. Animaduerte, quae so, quisquis es, & in eo mecum mirare exultantis naturae ludum. Ex hac parte Seneca duo nomina millia semel audita, Coriscus vero adolescens triginta sex millia refert fideliter: ex illa Amphitides ad quatuor vsque numerat, Melitides ad quinq; die illi vltra pergat, non potest, ad summum venire memoriae. Ex hac Mithridates duarum & viginti gentium, quas habet in ditone linguas percellit: Ex illa Caluiscus, ne Priami quidem, & Vlyssis nomen, quod tamen quotidie vsurpat, satis habet expeditum. Ex hac Herodes Atticus comu

quoddam Amalthea Oceanus eruditionis, & eloquentiae, cuius doctissimi quique (si Philostrato credimus) frustra, & particulae appellatur, magna totius orbis terrarum admiratione declamat, docet, scribit: ex illa Herodis filius primas literas addiscere non potest, vrget pater, & vt opulentia aequabat reges, nobilis ludi magister, viginti quatuor pueros honorarios nomine literarum insignitos dat filio, vt vnus Alpha, alter Beta, tertius Gamma, & ita deinceps omnes appellarentur, habet in feruis quotidianis alphabetum stupidus adolescens, laborat tamen in ediscendo. Ex hac parte Didymus Grammaticus Bibliolathas apud Athenaeum, vt nominatur a Demetrio Troezenio tria millia librorum, & quingentos scribit; ex illa infiniti sunt rudes, & analphabeti. Ex hac Q. Caecilius Mercellus Macedonius triumphator illustrissimus, cuius caput, velut quaedam prouenturae officina; ex illa Q. Metellus Caprarius eius filius omnino stupidus, cui stomachatus magnus Scipio dixisse fertur: si quantum pareret mater eius, a sinum fuisse parituram. Quid si opera iam conferantur: quid si illa admirabilis opificum industria prodeat in lucem? Archimedes onustam nauem, quam non ingens hominum multitudo loco mouere potuisset, sol molitus est, traxitque quo voluit, caeli motus ludit in vitro; Vide Tostad ad summum Iouis aemulus tonitru perstrepuuit, coruscationem incendit, fulmina iacularus est. Architas volantem columbam fabricauit, Albertus magnus (vt ferunt) loquentem statuat, opus triginta annorum, quod vno momento diuus Thomas contriuit. Myrmecides quadrigam eburneam muscae alis, nauim apiculae pennae intexit, alius casum Phaetonis in gemma annuli scitissimis lineolis exarauit, alius in Achate nouem musas cum Apolline impressit: melius superiori saeculo Cappocius Senensis totam de morte Christi historiam, res, actus, personas, elegantissimo artificio in suis vnguib; delineant: melius quoque Fraciscus Alumnus, qui symbolum Apostolo u, & Euangelium Ioannis, in denario orbiculo magna Caroli quinti, & Clementis septimi admiratione descripsit. Quid in horologijs, vt triumpharunt ingenia: Alia folijs, & iunae cursus definiunt, alia quavis hora homines e somno excitant, & lumen accendant, alia stultas accedentes, & recedentes linguarum ictibus referunt. Ex eo enim, quod Antonius Perfarum ad Carolum magnum In peccatorum

Plato apud Dion. Ingenium

quid

Seneca in variis locis

Seneca Philost. in Herodote.

Cic. de vi. aiculis.

Claud. in sphaera Archimedis. Vide Tostad in Genesin.

Maiolus.

Galen. l. 17. de usu partium. Vide Dioscorid.

